

Johann Adolph Scheibe som den mest bagudskuende.

I Aalholm-samlingen fandtes ialt tre fløjtekoncerter af Scheibe og to af Agrell, som alle må antages at være unikke. En samlet indspilning af disse fem koncerter ville have været et godt alternativ. Men koncerten af Hasse fører unægteligt et perspektiv til udvalget, idet den er med til at placere det i en større europæisk sammenhæng. Og så er den i sig selv spændende, blandt andet kan nævnes sidstesatsens effektfulde strygeraccenter.

Det er Danmarks Radios Peter Hanke og Lars Palsig, der har produceret indspilningen for det engelske pladeselskab Chandos. Om deres arbejde er der det at sige, at indspilningen naturligvis byder på alle digitalteknikkens dyder, først og fremmest den kølige lydefrihed og forøgede dynamik. Men den avancerede teknik og Radiohusets Studie 2 giver desværre også indspilningen en glathed og anonymitet, som muligvis er et kommercielt betinget krav, men som bestemt ikke bidrager til charmen. Placeret foran højttalerne savner lytteren nærheden til instrumenterne og den formentlig ganske tørre akustiske ramme, som 1700-tallets *liebhaber-* og *kemner-*musik ofte må have udfoldet sig i. Værre er dog, at balancen mellem traversfløjtes meget sarte klang og det tolv mand store strygerensemble ikke forekommer helt overbevisende, formentlig som følge af en tættere mikrofonering af solisten.

Efter Aalholm-fundet og etableringen af Concerto Copenhagen er det nu kun op til teknikerne, om vi har en klingende dansk musikhistorie fra 1700-tallet.

Thor kil Kjems

Peter Heise: *Drot og Marsk*, opera i fire akter.
Tekst: Christian Richardt. Medvirkende: Poul Elming, Bent Norup, Eva Johansson, Inga Nielsen, Kurt Westi m. fl. Radiosymfoniorkestret og Radiokoret. Dirigent: Michael Schonwandt.
CD CHAN 9143-5.

Er *Drot og Marsk* en nationalopera? Skal man tro Wenzel de Neergaard, der har skrevet en programartikel til den nyeste opsætning af operaen på Det kgl. Teater, så er den en nationalopera. Har man set Lone Koppels Götz Friederich-inspirerede opsætning på nationalteatret, kommer man i tvivl. Hun har fjernet hele den

ingemanske middelalderkolorit, altså det traditionelt nationalromantiske, og viser, at operaen musikalsk og psykologisk er så spændende, at den kan fængsle selv efter en så hårdhændet behandling.

Har man læst Niels Martin Jensens artikel til den nye CD-indspilning, kommer man også i tvivl. Han mener, at en opera skal have en håndfast politisk betydning som f.eks. *Den stumme i Portici*, der udløste en revolution, for at gøre sig fortjent til betegnelsen. Han tilkender ganske vist det danske værk nationalromantiske træk, men „en nationalopera blev *Drot og Marsk* ikke“... „derimod et værk på skillevejen mellem en national tradition og en europæisk nyorientering“.

Operaens emne er hentet fra de historiske myter, som er nationalt fællesgods. Som Inge-mann var inspireret udefra af den romantiske historieskrivning (Walter Scott), sådan kunne Christian Richardt vel dårligt undgå at blive påvirket af sin samtids realistiske litteratur. Ligesom Peter Heise på sine rejser blev inspireret af tidens operastil. Men jeg kan ikke se, at det har forhindret, at *Drot og Marsk* er blevet en nationalopera. Værket er – især fra komponistens side – et selvstændigt værk med udpræget nationale træk i emne og lokalkolorit. Som nationalmonument vinder det i øvrigt ved, at hovedpersonen ikke er en glansbilledhelt, men et magtmenneske i sine drifters vold ligesom titelpersonen i Mussorgskijs *Boris Gudonov*.

Siden uropførelsen har *Drot og Marsk* stået på Det kgl. Teaters spilleplan med nogenlunde regelmæssige mellemrum. Radio og fjernsyn har bragt operaen i sin helhed, og brudstykker har ofte stået på radiokoncerternes program.

I slutningen af 1970'erne udkom der to LP-plader, tilrettelagt af Jørn Bramming og Knud Ketting: *Den mørkelagte opera* (EMI C 053-39302) og *Peter Heise i historiske optagelser* (EMI C 057-39404). Her er der mulighed for at opleve fortidens vokale storheder i uddrag fra *Drot og Marsk*. Det drejer sig dels om overspillede 78-plader, dels om optagelser fra radiokoncerter.

Niels Juul Simonsen, den første marsk Stig, kan høres i en Heise-romance „Vågn af din slummer“. Det er nu mest den gammeldags fru Heiberg-deklamation, der er interessant. Om Simonsens marsk kan man ikke rigtig gøre sig nogen forestilling, da han ved indspilningen i 1903 er 57 år gammel.

Et kuriosum er også *Anders Brems* som en jovial kong Erik, en rolle han næppe har sun-

get på scenen, i forførelsesduetten 1. akt, 2. billede sammen med *Ingeborg Steffensens* fru Ingeborg fra 1920, mens hun endnu sang sopranroller. I samme skæring synger *Lars Boe* Ranes sang „Det var sig jomfru Svanelil“. Han var, kan man høre, en karaktertenor med en god højde, og stemmen er indlysende rigtig til partiet. I Åses bøn (1926) får man et glimt af koloratur-sopranen *Ebba Wiltons* henrivende stemme.

Der er en egen storslået pathos over *Tenna Kraft* og *Holger Byrdings* fortolkning af den store gensynsscene, „en af de skønneste i dansk opera“ (Gerhard Schepele), i begyndelsen af 2. akt. Det er ganske vist en interpretation, der er tidsbunden (begyndelsen af 1930'erne), men som stadig bevæger. Og sikken en nerve der er i de to stemmer.

Mindre interessante er *Thyge Thygesen* og *Margherita Flor* i scenen mellem kong Erik og Åse, 1. akt 2. billede. Det lyder mest af solid rutine (1945).

Edith Oldrups Åse (1940) har en helt unik klang og en naivitet, som næppe lader sig opdrive i 1990'erne.

I 1980 kom så den første indspilning af hele værket på to LP-plader (Dansk Musikantologi 052/53, Unicorn RHS 372/73). Der er imidlertid foretaget en mængde større og mindre spring i partituret. Det er gået ud over korene i 1. akt, over marsk Stig og fru Ingeborgs gensynsscene for slet ikke at tale om sidste akt. I virkeligheden er det beskæring, som for de flestes vedkommende har været benyttet, og som i hvert fald stadig benyttes ved Det kgl. Teaters opførelser. Hvor er det dog en skam. Den nye CD-indspilning viser, hvad kendere af operaen for længst har vidst, at værket fortjener at blive opført i sin fulde længde. Der er ingen tomgang i de udeladte partier, og sidste akt bliver delvis uforståelig, når de sammensvornes scene omkring bålet bliver strøget. I en operaglad tid, hvor Wagners operaer går som varmt brød, burde tre kvarters længere spilletid ikke være noget problem.

Indspilningen har *John Frandsen* som dirigent. Hans dybe fortrolighed med værket viser sig i en skøn og varm orkesterklang, og i at han ikke så meget søger den ydre dramatik som den indre. Med sig har han et sangerhold, der for hovedrollerens vedkommende består af Inga Nielsen (Åse), Irene Graaner (fru Ingeborg), Ole Jensen (kong Erik), Ib Hansen (marsk Stig) og Tonny Landy (Rane Johnsen).

Inga Nielsen er en ung og tindrende Åse,

Irene Graaner desværre en noget flæbende og bærende fru Ingeborg. Det mærkes, at *Ib Hansen* er ved at være for gammel til marsken, mens *Tonny Landy*, sine spinke stemmemidler til trods, får lavet en slags figur ud af Rane. Mest spændende er *Ole Jensen* som kong Erik. Han har langt det meste af det, der skal til: lyrisk-crotisk skønsang, dramatisk-deklamatorisk intensitet, de uundværlige gnister af ren galsskab m.m.

I 1993 har vi så fået en CD-indspilning, og denne gang er det virkelig hele værket uden beskæring. Alene den omstændighed berettiger nyindspilningen. Det er vores unge, internationale stjernerdirigent *Michael Schönwandt*, der står for den musikalske ledelse. At sammenligne hans udgave af forspillet til operaen med John Frandsens er instruktivt. Schönwandt fremviser en formidabel dynamik, der bringer Wagner i erindring, dvs. han søger mod en opspænding i international operastil modsat Frandsens mere indadvendte holdning. Det fænger virkelig. Heldigvis får man også mere dvælende hvilepunkter i resten af værket, bl.a. i alle de kor, som nu er med. De giver virkningsfulde pusterum i det dramatiske forløb. Det er bestemt en flot og i ordets gode forstand overlegen præstation, Michael Schönwandt her har leveret. Men den gør bestemt ikke John Frandsens fortolkning overflødig.

Sangdrama kalder Heise sit værk, og det er jo i høj grad sangerne, der driver det. Hovedrollerne indehaves af Inga Nielsen (Åse), Eva Johansson (fru Ingeborg), Poul Elming (kong Erik), Bent Norup (marsk Stig) og Kurt Westi (Rane Johnsen).

Alle disse sangere er aktive i det internationale operaliv. Det er jo fint i en indspilning, der gerne skulle nå udenlands. Den store ungarske kapelmester Janos Ferencsik, der i 1968 ledede en fornem radioopførelse, var meget begejstret for værket og ønskede det en international fremtid. Det bliver spændende at se, om den oprinder nu.

Inga Nielsen er igen Åse, nu en moden, teknisk overlegen og skøntsyngende kulsvierpige; men det klæder partiet bedre med en ungdommelig, mere ubevidst syngemåde, som den hun benyttede i John Frandsen-indspilningen. Der ved bliver kontrasten til fru Ingeborg også større.

Eva Johansson er alt, hvad man kan ønske sig af en Ingeborg. Ikke kun flæbende, men sprængfyldt med liv og temperament. Man

aner, at den kong Erik, der „har et kast med sit øje, der gør al troskab kold“, måske ikke har brugt helt så megen vold, som hun gerne vil give det udsende af. Og at netop den omstændighed yderligere har forstærket hendes raseri og hævntrøst. Eva Johanssons Ingeborg er indfanget, medens hendes stemme er i zenit.

Også *Poul Elming*s kong Erik skal naturligvis have roser. Han er i sjældnen grad en *retorisk* sanger, hvad der som bekendt har gjort ham til en fremragende wagnerfortolker. Han synger konsekvent den høje, oprindelige udgave af partiet, medens Ole Jensen af og til benytter sig af den for skuespilleren Emil Poulsen udarbejdede, lavere udgave. Elming former sine fraser ud fra teksten, der står lige så tydeligt ud fra Gamle Scene som her på indspilningen. Med sin store musikalitet og intelligens har han udforsket partiet og gør på mange måder godt rede for det. Men det farlige, psykopatiske og gale i kongens væsen har han svært ved at få overbevisende frem. Hans Erik bliver lidt for tam, for rar. Christian Richards tekst har ellers mange spændende enkeltheder at gå ud fra: „Elskøvs frygtelige vælde, som en brænding du mig bær“, siger Erik i terzetten i 1. akt, og man føler, at han modstandsløst, næsten smertefuldt drages mod Ingeborg. Og der er vildskaben (hedebranden), selverkendelsen („heden, som jeg brændte, den er min egen sjæl“) og livsleden („jeg er mæt af livet og dets lyst“).

Bent Norups marsk Stig er en fornøjelse. Partiet er vokalt uhyre krævende. Dets tessitura er høj, næsten som Verdis barytonpartier, men samtidig lægger den brede, tunge musik op til basbarytonens mørke bredde. Men Bent Norup klarer skærene med bravour. Dramatisk har han let ved at gøre rede for marskens bravhed og vrede, men sværere ved at udtrykke ømheden over for Ingeborg.

Kurt Westis Rane er desværre lidt af en skuffelse. At denne oprindelig lette og lyriske tenor (debut 1961!) har klaret overgangen til dramatiske partier som Radames i Verdis Aida med held er imponerende. Men da den dramatiske bredde delvis er opnået på tekstens bekostning, så kommer det partiet som Rane Johnsen til skade. Som tidligere nævnt anser jeg partiet for at være beregnet for en karaktertenor med en god diktion. Men da partiet har mange ubehagelige toptoner, kan det være vanskeligt at besætte. I fjernsynsudgaven gjorde Stig Fogh Andersen udmærket rede for Rane, hvad klang

og deklamation angår, men han havde vanskeligheder med toptonerne. Det er antagelig hensynet til dem, der i denne omgang har fået valget til at falde på Kurt Westi. Hans Rane fungerer iøvrigt bedre fra scenen end på gram-mofon.

Birollerne er for nogles vedkommende udsøgt besat. F.eks. er *Aage Haugland* ærkebisp Jens Grand. Han kan af ganske få replikker skabe en figur, der står mejslet i erindringen. Den unge norske bas *Ronnie Johansen* viser i heroldens lille parti en stor og lovende stemme.

Radioorkestret og Radiokoret klarer deres opgaver med glans. Lyt blot til Tingscenen (2. akt, 2. billede), hvor Schönwandt dirigerer dobbeltkoret og orkestret i et forrygende tempo. Alle noder er på plads, og udtrykket er der også overskud til.

Nu har vi så en fuldstændig indspilning af denne vor nationalopera. Den kan høres igen og igen. Heises evne til at udpensle hver enkelt replik i karakteristiske motiver i en ligeså karakteristisk instrumentation er fantastisk. Ved hvert genhør opdager man nye herligheder. Nationalopera eller ej, hvor er vi rige, at vi har *Drot og Marsk*.

Sten Høgel

Rued Langgaard: The Complete Symphonies, Vol. 1 - 7, Artur Rubinstein Philharmonic Orchestra, dir. Ilya Stupel, Danacord DACOCD 404-410.

Så skete det igen. Dansk musikliv har en sjældnen evne til at bære sig klodset ad, når det gælder om at markedsføre vor musik. Gades symfonier måtte vente forgæves på en samlet dansk indspilning, dette blev overladt til svenskerne, men vi syntes jo, at Carl Nielsen blev endnu bedre, da nogle af hans symfonier blev indspillet af Bernstein og New Yorker-philharmonikerne. Nu er omsider Langgaards symfonier udsendt på syv CD'er og naturligvis ikke med et dansk orkester men med det polske Artur Rubinstein orkester med Ilya Stupel som dirigent. Det er overflødigt at sige, at dette i sig selv er en bedrift, men det skal fremhæves alligevel, og en bedrift er det, at Jesper Buhl med sit Danacord har gjort det muligt, at Langgaards hovedværk trods alt kommer frem i Danmark.